

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики

Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Сучасні доктрини адміністративного
права та процесу» вибіркових компонент
освітньої програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

081 Право 081 Law

за темою – Проблеми формування Особливого адміністративного права

Харків 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Завідувач кафедри адміністративного права та процесу факультету №1, д.ю.н., професор Салманова О.Ю.,
2. Професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики факультету №6, д.ю.н., професор Бугайчук К.Л..

Рецензенти:

1. Професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування, к.ю.н., доцент Іванцов В. О.,
2. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, д.ю.н., с.н.с. Прокопенко О.Ю..

План лекції

1. *Проблеми визначення структури та змісту Особливого адміністративного права.*
2. *Проблеми формування окремих підгалузей у структурі Особливого адміністративного права.*
3. *Основні положення концепції поліцейського права.*

Рекомендована література:

Основна

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
2. Бакуменко В. Д., Бондар І.С., Горник В. Г., Шпачук В. В. Особливості публічного управління та адміністрування: навчальний посібник. Київ: КНУКіМ, 2016. 167 с.
3. Питання адміністративного права. Кн. 2. Відп. за вип. Н. Б. Писаренко. Харків: ООО «Оберіг», 2018. 182 с.
4. Бородін І., Шапенко Л. Еволюція адміністративного права України. *European political and law discourse*. 2016. № 3 (2). С. 121-125.
5. Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посібник / за заг. ред. О.А. Задихайла. Х.: Право, 2016. 298 с.
6. Адміністративне право України: підручник / В. В. Середа, О. Л. Хитра, Ю. С. Назар, Д. І. Йосифович, Я. М. Когут та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Назара. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 680 с.

Додаткова

1. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / укладачі: В. М. Бевзенко, І. Б. Коліушко, О. Р. Радишевська, І. С. Гриценко, П. Б. Стецюк. К. : Дакор, 2016. 464 с.
2. Адміністративне право: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. ; за заг. ред. В. М. Гаращука. Харків: Право, 2017. 174 с.
3. Адміністративне право України. Загальна частина у схемах: навч. посіб. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сокурєнка; О. В. Брусакова, Д. В. Швець та ін. Харків : ХНУВС, 2019. 236 с.

4. Особливе адміністративне право: підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.
5. Адміністративно-правова реформа в Україні: навчальний посібник / за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: КНТ, 2022. 180 с.
6. Курко М. Н. Наука поліцейського права в Українському державотворенні: витоки, віхи, історіографія, сучасний стан і шляхи пріоритетного розвитку. *Наше право*. 2015. № 4. С. 17-22.
7. Гришина Н. В. Вплив поліцейського права на формування адміністративного права. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. Випуск 25. 2018 . С.42-44.
8. Швець Д. В. Сучасна поліцейстика як науковий та навчальний напрям у діяльності МВС України. Проблеми сучасної поліцейстики. Харків, 2021. С. 37-41.
9. Бойко І.В. Основні види поліцейської діяльності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 3. Том. 1. С. 117-124.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Бородін І., Шапенко Л. Еволюція адміністративного права України. *European political and law discourse*. 2016. № 3 (2). С. 121-125. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21849/1/Бородін_Шапенко.PDF
2. Карабін. Т. Проблеми формування поліцейського права у системі особливого адміністративного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. № 68. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/253970>
3. Поліцейське право: методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Електронне видання. / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2023. 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.2397>.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р., ратифікована Україною Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятий 34-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_282
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84. № 8074-10 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Текст лекції

1. Проблеми визначення структури та змісту Особливого адміністративного права.

На самому початку становлення адміністративного права погляди вчених на його систему перебували під певним впливом тих висновків, які були зроблені вченими-поліцейстами стосовно системи поліцейського права. Їх особливість полягала у тому, що система адміністративного права, як і система поліцейського права, будувалася, виходячи із вчення про державне управління, про його основні функції. Тому, звернемося до наукових рядків юридичної літератури часів поліцейського адміністративного права.

Так, друга частина вчення Н. Бунге, який за фахом був економістом, про добробут (закони благоустрою) мала розглядатися як прикладна частина політичної економії. Відповідні погляди знайшли відображення у його монографії «Поліцейське право». Значною мірою ця праця мала економічний характер, оскільки виклад «законів державного благоустрою» починався з розгорнутого (у 9 главах) історичного нарису розвитку економічних вчень від Платона і Аристотеля до соціалістичних і комуністичних течій та їх критики. Далі містився огляд різних галузей господарчої діяльності, що охоплював промисловість, сільське господарство і торгівлю. У цих главах економіка поєднувалася з юриспруденцією, оскільки автор постійно звертав увагу на норми законодавства, що регулюють відповідну господарчу діяльність.

Не поділяючи думку щодо поділу науки поліцейського права на благоустрій і благочинство, А. Антонович у другій частині, яка присвячувалася вченню про окремі галузі діяльності, що спрямовані на досягнення добробуту, вивчав питання виробництва, розподілу та споживання.

Принципово відмінну позицію щодо згаданих займав М. Шпілевський. На його думку, особлива частина мала бути розділена на два розділи, з яких перший присвячувався вченню про право соціальної організації народу, а другий – вченню про право розвитку і охорони суспільних сил народу.

Відповідно в першому розділі вивчалися норми: про право сходок і зібрань; право товариств і компаній; право суспільних спілок; право станово-професійних спілок; право громад; право земств. Другий розділ був присвячений дослідженню норм, які мали регулювати різні види економічної діяльності та соціального розвитку.

Що стосується особливої частини адміністративного права, то в основу її побудови А.І. Єлістратов поклав різницю між особистими, речовими та зобов'язальними публічними правами. «Особисті права, які забезпечують людині відому сферу свободи від адміністративного, а частково і від будь-якого державного втручання, – писав вчений, – утворюють у своїй сукупності право особистої свободи. Речові права, які надають адміністративній установі речову основу для здійснення покладених на неї публічних функцій, а громадянам необхідне розширення та забезпечення їх особистої свободи (права щодо речей загального користування), утворюють інститути публічного речового права. Врешті-решт, зобов'язальне публічне право складуть, з одного боку, права громадян на певні дії з боку адміністрації (право публічних служб у тісному значенні цього слова) і, з іншого, права адміністративних установ на певні дії громадян (повинності та податки)».

На відміну від своїх попередників, А.І. Єлістратов відмовився від включення до особливої частини адміністративного права питань, пов'язаних із управлінням у тих або інших сферах життєдіяльності держави. Подібний крок свідчить про намагання автора звужити зміст адміністративного права, зосередивши свою увагу лише на тих питаннях, які мають фундаментальне значення для усієї управлінської діяльності, не заглиблюючись до вивчення окремих галузей управління, які мали стати предметом окремих наук.

Основною метою і завданням державного управління, писав С.С. Студенікін, є керівництво усім культурним та виробничим рухом найширших мас, які будують це нове суспільство, виховання нової, дисципліни, керівництво і управління системою народного господарства, рішуче придушення опору усіх ворогів народу. Особлива ж частина, на переконання

С.С. Студенікіна, містила у собі норми, які регулювали порядок: забезпечення прав і політичних свобод громадян; забезпечення виконання громадянами державних обов'язків; охорони державного порядку та державної безпеки; державного управління власністю та її охорони; державного керівництва колгоспно-кооперативними формами власності; державного управління соціально-культурним будівництвом.

У середині ХХ століття С.С. Студенікін визначився із змістом Спеціальної (Особливої) частини, то, на його думку, вона об'єднувала у собі норми, які регулювали:

- 1) управління в галузі оборони, охорони державної безпеки та громадського порядку;
- 2) управління в галузі господарства;
- 3) управління в галузі соціально-культурного будівництва.

Продовжуючи розвиток наукової думки, С.С. Студенікін розширив Особливу частину шляхом зведення норм, які визначали порядок управління у галузі фінансів та кредиту, до самостійної групи, яка утворила її четвертий структурний елемент.

Дещо по іншому розкривав зміст Особливої частини адміністративного права Г.І. Петров. Так, автор включав норми, які закріплювали правові засади управління: 1) народним господарством; 2) соціально-культурним будівництвом; 3) в адміністративно-політичній галузі.

Ще більш незвичним для вчених-адміністративістів 50-60-х років було бачення Ц.А. Ямпольською структури Особливої частини, при побудові якої вона виходила з «необхідності дати можливість самостійно розвиватися галузевим видам права (земельне, морське, торговельне тощо)» і у зв'язку з цим була переконана, що в Особливій частині адміністративного права повинні залишитися тільки ті норми, які стосуються організації апарату управління і організації діяльності цього апарату у різних галузях, тобто норми, які є загальними для будь-якої сфери управління.

Аналіз наукових праць, які були видані у наступні роки, свідчить, що «традиційна» точка зору на систему адміністративного права, висловлена свого часу С.С. Студенікіним та Г.І. Петровим, почала поступово набувати базисного і догматичного характеру.

Історичний огляд розвитку поглядів на систему адміністративного права свідчить, що внутрішній зміст зазначеної галузі формувався виходячи із завдань, які ставила держава перед наукою, і які зводилися до того, що адміністративне право має стати регулятором усієї сукупності управлінських відносин у державі. Саме це і пояснює поступово сформований гігантський розмір Особливої частин адміністративного права, що знову і знову нагадує нам поліцейське право з його численними регламентами та приписами.

2. Проблеми формування окремих підгалузей у структурі Особливого адміністративного права

Останнім часом у численних адміністративно-правових дослідженнях було обґрунтовано доцільність відходу від переліку управлінських галузей у формуванні Особливої частини адміністративного права (чи Особливого адміністративного права) і переходу до виділення адміністративно-правових підгалузей. У наш час, ні у кого не викликає сумнівів існування, наприклад, митного права, медичного права тощо, які у проекті навіть не згадано. Перелік таких підгалузей постійно зростає, тому не потрібно намагатися перерахувати їх абсолютно повно. Адже з розвитком суспільства, законодавства і науки будуть формуватися й нові підгалузі, які також потребуватимуть наукового осмислення. Проте єдино вірним критерієм формування Особливого адміністративного права вважаємо саме визначення видів таких підгалузей.

Наявність підгалузей права зумовлюється: складністю суспільних відносин, що регулюються правом; багатоаспектністю предмета регулювання; наявністю системи однотипних інститутів у межах окремої галузі права; специфікою методів регулювання, які характеризують галузь, та необхідністю ефективної організації структурних елементів права, що становлять його

систему. Нагромадження нормативних матеріалів у зв'язку з розвитком, ускладненням і зростанням значення суспільних відносин, які ним регламентуються, спричиняє розширення меж окремих підгалузей. Ці процеси приводять до утворення на їх основі нових самостійних галузей права.

Підгалузь права — система однорідних предметно пов'язаних інститутів певної галузі права, які регулюють певну сферу суспільних відносин специфічним методом правового регулювання.

Пропонуємо виділити наступні адміністративно-правові підгалузі:

- адміністративно-господарське право,
- адміністративно-ресурсне право,
- транспортне (інфраструктурне) право,
- містобудівне право,
- митне право,
- освітнє право,
- наукове право,
- інформаційне право,
- телекомунікаційне право,
- спортивне право,
- медичне право,
- військове право,
- право національної безпеки,
- поліцейське право,
- міграційне право,
- кримінально-виконавче право.

Р.С. Мельник та С.О. Мосьондз виділяють додатково такі підгалузі:

- муніципальне право,
- право публічної служби,
- адміністративно-деліктне право,
- право соціального забезпечення,
- фінансове право.

3. Основні положення концепції поліцейського права

Поліцейське право — сукупність норм права, покликана регулювати діяльність суб'єктів публічної адміністрації, пов'язану із реалізацією державної політики у правоохоронній сфері.

Поліцейське право у своєму розвитку **пройшло кілька етапів**, що характеризувалися і повною відмовою від поліцейського права як науки, і палким його сприйняттям науковою громадськістю.

У першому випадку мова йде про кінець XIX — початок XX ст. Саме у цей період спостерігалася принципова зміна ставлення вітчизняних науковців до поліцейського права, яке до революційних подій 1917 року сприймалося як галузь, покликана регулювати владовідносини між владою та приватними особами. Характерною особливістю цих відносин був той факт, що у межах останніх приватні особи наділялися виключно обов'язками, тоді як представники правлячої влади мали стосовно населення переважно права. Інакше кажучи, у таких відносинах не спостерігався елемент кореспондування прав та обов'язків їх учасників, що, як наслідок, призводило до одностороннього регулювання життєдіяльності приватних осіб, а з іншого, — систематичного порушення їх прав та свобод поліцією.

Подальший розвиток поліцейського права та його вивчення перебувало у прямій залежності від тих змін, що розпочалися з другої половини XIX ст. (скасування кріпосного права, проведення судової реформи тощо) та завершилися оголошенням царем 17 жовтня 1905 р. Маніфесту про дарування населенню громадянської свободи на засадах справжньої недоторканності особи, свободи совісті, слова, зібрань та спілок. Наслідком названих перетворень, поміж іншого, став перехід правової науки від вивчення поліцейських статутів до аналізу правових актів, які регулювали відносини між органами управління та громадянами. Інакше кажучи, наука поліцейського права замість дослідження владовідносин зосередилася на дослідженні правовідносин, які, на відміну від попередніх, мали не вертикальний, а горизонтальний характер і, як наслідок,

регулювалися вже не поліцейським, а адміністративним правом, яке й прийшло на зміну першому.

Однак тут варто підкреслити, що поліцейське право не зникло, як іноді стверджується у літературі. Воно зазнало змістовних змін, пов'язаних із звуженням сфери його регулювання. Норми поліцейського права відтепер мали визначати діяльність поліції лише у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки. Проте тут необхідно розуміти, що зазначена тенденція мала місце лише у теорії, тоді як на рівні законодавчої практики поліцейське право так і залишилося правом безмежного державного панування над життям приватних осіб.

Подальший розвиток вітчизняного законодавства та правової науки, який розпочався після 1917 року та закінчився наприкінці XX століття, ознаменував собою категоричну відмову від поліцейського права, оскільки вважалося, що поліцейське право є надбанням виключно буржуазної правової думки та буржуазної правотворчості, і не може мати місця у системі права.

Слід зауважити, що ця теза так міцно «засіла» у головах вітчизняних науковців, що їх переважна більшість продовжує ставитися до поліцейського права як до інфекції, яку за будь-яких умов та будь-якими силами треба стримати, не дати закріпитися у межах вітчизняної правової теорії та законодавства. Одним з доказів подібного ставлення до поліцейського права є майже повне ігнорування даної проблематики на сторінках вітчизняних наукових видань.

Система поліцейського права сукупність норм та інститутів поліцейського права, об'єднаних єдиними метою та завданнями юридичного регулювання та розташованих у певній логічній послідовності.

Елементи системи поліцейського права:

- інститут охорони громадського порядку;
- інститут забезпечення громадської безпеки (правил дозвільної системи, пожежної охорони, безпеки дорожнього руху);
- інститут охорони власності;

- інститут правового статусу суб'єктів поліцейських відносин;
- інститут правового становища й організаційної побудови правоохоронних органів;
- інститут інструментів діяльності правоохоронних органів;
- інститут функціонування спеціальних установ правоохоронних органів тощо.

В адміністративно-правовій науці громадський порядок визначається в широкому та вузькому розумінні.

Громадський порядок у широкому розумінні — це вся система суспільних відносин, що склалися в даному суспільстві, тобто, це система урегульованих правовими та іншими соціальними нормами суспільних відносин, які становлять режим життєдіяльності в державі, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян.

Необхідність створення вказаного режиму життєдіяльності обумовила виникнення держави, а це, у свою чергу, викликало те, що важливим елементом громадського порядку, в широкому розумінні, виступає громадський порядок у політико-правовому розумінні, без якого неможливе упорядковане та системне життя людей в державі.

Існування громадського порядку, в широкому розумінні, як всієї сукупності суспільних відносин, що склалися в нашій незалежній державі, напевно, не викликає особливих заперечень. Тому деякі представники юридичної науки з тим, щоб виключити цю складну несталу термінологію, пропонують громадський порядок в широкому розумінні називати державним порядком, маючи на увазі державний та суспільний устрій, який склався, що є цілком закономірним.

Громадський порядок у вузькому розумінні визначається як морально-правовий стан суспільства, при якому компетентні органи виконавчої влади шляхом поліцейського нагляду забезпечують безпеку і правомірну поведінку громадян в громадських місцях, вільне використання ними своїх прав і свобод,

а також упорядкування громадських місць, яке сприяє трудовій діяльності та відпочинку громадян. Це не звужене поняття, а таке, що має об'ємний зміст і виступає у різних формах.

Громадський порядок у вузькому розумінні характеризується такою сукупністю ознак: громадський порядок встановлюється в громадських місцях, які є різними за призначенням та терміном використання;

громадський порядок залежить від упорядкування громадських місць; громадський порядок залежить від правомірної та моральної поведінки громадян; громадський порядок - - це морально-правовий стан суспільства, який характеризується ознаками міцності та стабільності.

Складний, комплексний характер сфери громадського порядку обумовлює необхідність існування різних способів їхньої охорони. В залежності від специфіки правового регулювання суспільних відносин в розглянутій сфері та характеру заходів, за допомогою яких охороняється громадський порядок, розрізняють такі способи охорони: адміністративно-правовий, оперативно-розшуковий, кримінально-правовий і цивільно-правовий.

Систему заходів з охорони громадського порядку складає правове регулювання відносин в зазначених сферах, тобто прийняття компетентними органами законодавчих і інших нормативних актів, що регулюють поведінку людей в цих сферах життєдіяльності; реалізація, тобто втілення в життя державними органами і громадськими формуваннями правил цих актів.

Адміністративно-правова охорона громадського порядку представляє собою виконавчо-розпорядницьку діяльність органів державного управління, що складається з встановлених обов'язкових правил поведінки, створення необхідних умов для їх виконання, а також здійснення адміністративного нагляду і вжиття заходів впливу.

Громадська безпека — стан захищеності інтересів людини, суспільства й держави від суспільно небезпечних діянь і негативного впливу надзвичайних обставин, викликаних криміногенною ситуацією, стихійним лихом,

катастрофами, аваріями, пожежами, епідеміями та іншими надзвичайними подіями.

Забезпечення громадської безпеки здійснюється на принципах:

- 1) законності;
- 2) запобігання проявам насильства, антисоціальним та расистським проявам;
- 3) пріоритетності превентивних заходів;
- 4) взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- 5) відкритості та гласності;
- 6) відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань

Громадська безпека у звичайних умовах життєдіяльності охоплює такі види правових відносин:

- що виникають і складаються у процесі забезпечення суспільної злагоди, спрямовані на попередження і негайне припинення дій (діянь), які можуть призвести до порушень нормальних умов життя населення, стати перепорою корисній трудовій діяльності людей, їх колективів, державних органів, організованому проведенню масових заходів;
- що виникають і спрямовані проти громадського порядку і громадської безпеки та викликають необхідність застосування заходів адміністративного припинення протиправної поведінки;
- у галузі фінансово-бюджетної дисципліни та торговельної діяльності;
- що посягають на встановлений порядок управління;
- що посягають на власність;
- у галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури;
- у промисловості, будівництві та у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів;
- у сільському господарстві, ветеринарній санітарії;
- на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку;
- в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою;

- в галузі громадського харчування, сфері послуг і підприємницької діяльності;

- в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації

В умовах виникнення надзвичайних ситуацій, крім вище зазначених суспільних відносин, у змісті громадської безпеки виникають специфічні види правовідносин:

- між різними органами державної влади;
- між органами державної влади, що відповідальні за ліквідацію надзвичайної ситуації;
- органами, що забезпечують громадську безпеку;
- між органами державної влади, що забезпечують громадську безпеку та фізичними юридичними особами, які знаходяться на території, де виникла надзвичайна ситуація та в суміжних територіях;
- щодо захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які знаходяться і території, де виникла надзвичайна ситуація;
- щодо притягнення до юридичної відповідальності за порушення громадської безпеки умовах виникнення надзвичайної ситуації;
- щодо притягнення до юридичної відповідальності посадових осіб, що перевищили надані повноваження з питань забезпечення громадської безпеки в умовах виникнення надзвичайної ситуації

Охорона власності — це система упорядкованої правовими нормами діяльності уповноважених суб'єктів, спрямованої на запобігання, протидію порушень загальнообов'язкових правил, норм, стандартів та усунення їх наслідків у сфері власності.

Особливості охорони власності:

1. Охорона власності є надзвичайно складною та недостатньо дослідженою категорією.

2. Охорона власності як об'єкт публічного адміністрування — це процес послідовного пізнання законів розвитку природи і суспільства та виведення на цій основі теорії охорони власності, положення якої

застосовуються для внесення коректив у практику охорони з метою збереження власності.

3. Поділ права на приватне та публічне передбачає охорону прав власності приватного і публічного характеру. До першого належить цивільно-правовий напрямок, який забезпечує приватні інтереси; до другого адміністративно-правовий та кримінально-правовий (забезпечують публічні інтереси).

4. Публічне право охороняє власність за ініціативою влади в порядку визначеному адміністративним чи кримінальним правом. Цей напрям правової охорони є проявом виконання державою її обов'язків перед людиною, юридичною особою.

5. Право власності як юридична категорія складається з необхідних та додаткових ознак.

Необхідними ознаками охорони власності є врегульовані законом суспільні відносини щодо:

- 1) права володіння -- виняткового фізичного контролю над річчю, або права виняткового користування нею;
- 2) права використання (застосування корисних властивостей благ для себе);
- 3) права управління, тобто права вирішувати, як і ким може бути використана річ;
- 4) право на дохід, тобто на ті блага, які дає реалізація двох попередніх повноважень;
- 5) право на відчуження, споживання, витрату на свій розсуд, зміну або знищення речі.

Тільки за наявності в суб'єкта всіх п'яти вказаних елементів правомочностей можна сказати, що він є власником речі.

Додатковими ознаками власності стають суспільні відносини щодо:

- 1) гарантії від експропріації, або право на безпеку;
- 2) права передавати річ;

- 3) безстроковості;
- 4) заборони використовувати річ на шкоду іншим;
- 5) можливості використовувати річ для сплати боргу;
- 6) залишкового характеру, тобто існування правил, що забезпечують відновлення порушеної правомочності.

Держава для охорони власності створює та організовує роботи спеціальних публічних інституцій, обов'язок яких — виявляти можливість вчинення правопорушень проти власності, здійснювати їх профілактику та вживати дієві заходи впливу на порушників. До державних інституцій, які здійснюють охорону власності, належать усі три гілки державної влади України. При цьому основне місце у механізмі охорони власності займає міліція в особі Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України.